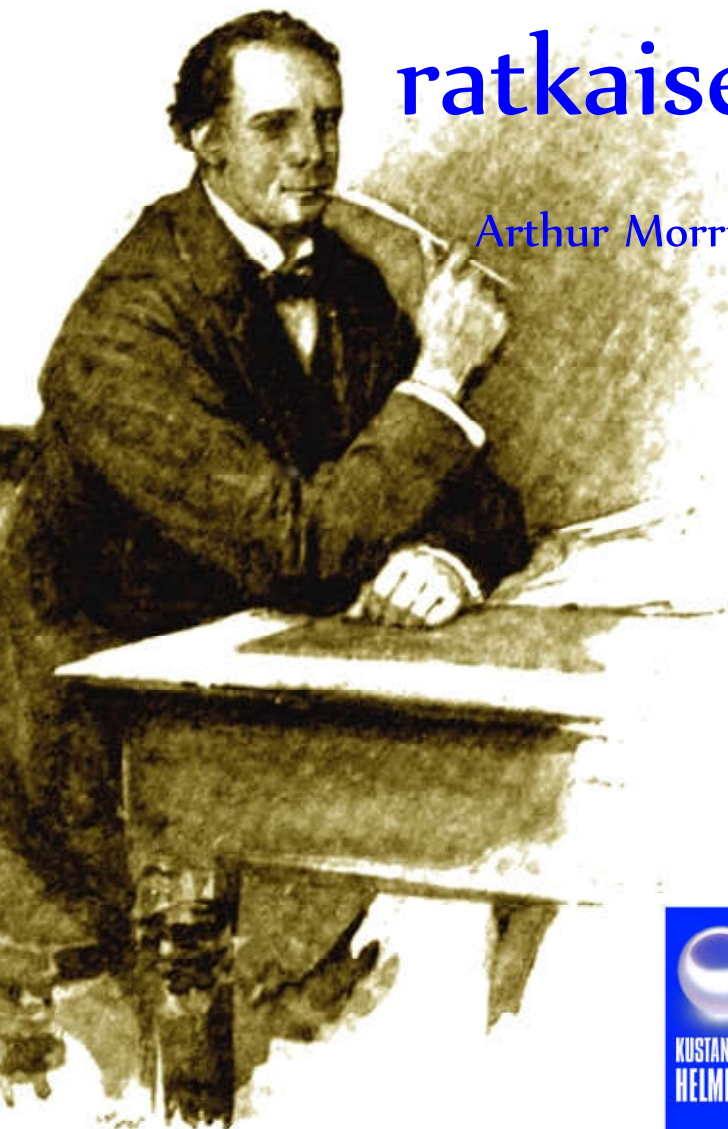

Martin Hewitt ratkaisee

Arthur Morrison

KUSTANTAMO
HELMIVYÖ

Martin Hewitt
ratkaisee

Arthur Morrison

Martin Hewitt ratkaisee

saatesanat Reijo Valta

Kustantamo Helmivyö

Turku 2018

kannen kuva *Sidney Paget*

Kustantamo Helmivyö

ISBN 978-952-7211-21-2

Valmistaja: BoD - Books on Demand,
Norderstedt, Saksa 2018

SISÄLLYS

Saatteeksi	7
Dixonin torpedo	11
Eksynyt muukalainen	43
Kilpikonnahistoria	71
Nicobar-laivan kultaharkot	103
Salaperäinen murha Muurattihuvilassa	144
Kadonnut Laker	182
Rerosen kuolema	225

SAATTEEKSI

Arthur Morrison (1863-1945) on jäänyt kirjallisuuden historiaan realistisista Lontoon East Endin slummikuvauksistaan *Tale of Mean Streets* (1894) ja *A Child of the Jago* (1896). Jälkimmäistä pidetään hänen pääteoksenaan. Morrison muistetaan myös itäaasialaisen taiteen kokoelmasta, jonka hän lahjoitti British Museumiin. Aikoinaan hänet kuitenkin tunnettiin parhaiten salapoliisi Martin Hewittin seikkailuista.

Morrisonin isä työskenteli Lontoon satamassa. Hän kuoli tuberkuloosiin Arthurin ollessa kahdeksan, joten kolmilapsinen perhe jäi yksinhuoltajaäidin varaan. Lapsuudessa nähty ja koettu heijastui tulevaan uraan. Ensimmäisen juttunsa Morrison sai julkaistua 1880, vakituisen toimittajan paikan hän sai Globesta 1890. Ensimmäinen kirja ilmestyi seuraavana vuonna, *The Shadows Around Us* (1891). Se sisälsi ylikuulattuja kertomuksia.

Martin Hewitt oli kuuluisan Sherlock Holmesin kloonni. Hänen seikkailunsa alkoivat samassa lehdessä kuin Holmes oli selvittänyt tapauksiaan, Strandissa. Ensimmäinen tarina ilmestyi vuonna 1894 pian sen jälkeen kun Holmes ja hänen päävihollisensa Moriarty olivat ottaneet yhteen Reichenbachin putouksilla. Koska Arthur Conan Doyle tappoi oman salapoliisinsa – tai ainakin niin silloin kuviteltiin – syntyi tilaa uudelle lontoolaiselle terävä-älyiselle salapoliisille. Morrison ei ollut ainoa Holmesin kloonaja. Clifford Ashdown, L. T. Meade, paronitar Orczy, Headon Hill, Grant Allen, Israel Zangwill, M. P. Shiel, Fergus Hume, Guy Boothby ja muutamat muut kirjoittivat myös ongelmia ratkovista yksityisistä salapoliiseista.

Arthur Morrison työskenteli Strandin toimituksessa, joten Martin Hewittin synnyttäminen ei liene ollut yksinomaan hänen oma ajatuksensa. Sherlock Holmesin paikka lehdessä oli täytettävä. Vuosina 1894-1903 hän kirjoitti 25 Hewitt-tarinaa, joista koostettiin kolme kirjaa: *Martin Hewitt*, *Investigator*, *The Chronicles of Martin Hewitt* ja *The Adventures of Martin Hewitt*. Neljäs teos, kuusi tarinaa sisältävä *The Red Triangle*, sivusi Hewittin maailmaa, sen pääosassa oli rikosmaailman aivot, superrikollinen Mayes.

Ensimmäinen Martin Hewitt -kertomus ilmestyi maaliskuussa 1894. Hewitt oli asianajaja, joka oli siirtynyt yksityisetsiväksi deduktiivisten taitojensa ansiosta. Lontoo oli hänen toimipaikkansa, ja Holmesin tapaan hän

piti kotikaupunkiaan koko maailman mielenkiintoisimpana paikkana. ”Ei löydy mitään maailmassa, joka ei ole mahdollista, ja ei ole tapahtunut eli ei tapahdu Lontoossa”, kuten Hewitt usein tapasi todeta. Ensimmäisessä tapauksessaan Hewitt ratkaisi jalokiviryöstön kolmen puoleksipalaneen tulitikun avulla.

Sherlock Holmes palasi kuolleista vuonna 1903. Sen jälkeen ei enää ollut tarvetta Martin Hewittille, joten hänen seikkailunsa loppuivat. Morrison kirjoitti dekkareita tämän jälkeenkin, mutta ne eivät ole jääneet eloon. Vuonna 1897 syntynyt Horace Dorrington ei yksinomaan ratkaissut rikoksia, vaan saattoi tehdä sellaisen itsekin, ja kiristää jopa asiakastaan suuremman palkkion toivos-
sa. Ainoassa kirjamuotoon suomennetussa Morrisonin teoksessa *Timanttien kätkeyjä* (Otto Andersin 1921) salapoliisina on Harvey Crook.

Henkilögalleria tarinoissa on Sherlock Holmesia vastaava. Hewittin tapaukset kirjasi ylös Brett, taloutta hoiti rouva Clayton ja Scotland Yardin tarkastaja Nettings hoiti juttujen virallisen puolen. Martin Hewittin kloonimaisuutta kuvaa hyvin se, että muutamia vuosia sitten Holmes-antologioita 2010-luvulla koonnut ja Sherlock-tarinoita itsekin kirjoittanut David Marcum (s. 1965) saattoi julkaista kirjasarjan, jossa Hewitt-tarinoiden henkilögalleria on vaihdettu Holmesin maailmaan. Loppu-
tulos käy hyvin Sherlock Holmesista.

Martin Hewittillä oli omat ansionsa. Se pääsi Ellery Queenin kuuluisalle rikoskirjallisuuden klassikkolistalle,

Queen's Quorumiiin. Muita Sherlock Holmesin aikalaiskollegoja ei listalle ole päässytäkään. Listan perusteluissa kiitellään erityisesti Hewittin teknisiä ja tilastollisia taitoja.

Suomalaiset pääsivät melko tuoreeltaan tutustumaan Martin Hewittiin sanomalehtien palstoilla. Tarinoita julkaistiin jatkokertomuksina ainakin *Viipurissa*, *Pohjalaisessa*, *Suomen Kansassa* ja *Oulun Ilmoitussanomissa*. Tämän teoksen tarinat ovat kolmesta ensin mainitusta lehdestä. Kullakin lehdellä on ollut omat suomentajansa, heidän nimensä ei ole jääneet jälkipöövien tietoon. Samoista novelleista oli useampia suomennoksia.

Suomentajien taso on vaihteleva. Siitä huolimatta tässä kokoelmassa käännökset on julkaistu alkuperäisessä asussaan muistutuksena tarinoiden iästä. Morrisonin viktoriaanisen ajan asenteisiin perustuva kerronta ei kaikin kohdin istu nykyisiin käsityksiin ihmisyydestä ja inhimillisyydestä. Tapausten ratkomisen premissitkin sopivat paremmin vanhaan kieleen.

Reijo Valta

DIXONIN TORPEEDO

Salapoliisi Hewitt jutteli usein keskustellessamme niistä monista omituisista tapauksilta joissa sattuma tai satunnaisuus oli tehnyt ratkaisevan vaikutuksen, sekä semmoisissa asioissa jotka olivat olleet hänen ajettavinaan, että semmoisissakin jotka oli jätetty poliisivallan käsiin. Poliisein ja Hewittin väli oli aina ollut mitä ystävällisin ja heidän toimintansa läheisessä yhteydessä. Venäläinen setelien väärentäjä Mirskykin ei varmaankaan olisi koskaan jätetty venäläisten viranomaisten käsiin jos hän olisi rajoittanut rikokselliset tekonsa tämänlaatuisiin väärennyksiin. Näihin aikoinin otaksuttiin yleisesti, että hän oli ruvennut keskusteluihin venäläisen hallituksen kansa itse antautuakseen sen käsiin — joka tietysti olisi ollut hyvin houkkamaista, koska ei kukaan silloin vielä epäillyt häntä eikä kenelläkään ollut aavistustakaan hänen olinpaikastaan. Hän oli tosin yhteydessä venäläisen lähet-

tilään kanssa Lontoossa, — niin paljon on totta — mutta aivan toisessa tarkoituksessa jonka varten Hewitt onnistui ilmisaamaan. Tämä tarkoitus on nyt ensi kerran julkaistava.

Kello oli puoli kaksi iltapäivällä ja Hewitt istui sisäisessä konttoorihuoneessaan tarkastaen ja verraten kahden kirjettä ison suurennuslasin avulla. Hän pani pois suurennuslasin ja katsoi kelloa takkahyllyllä tuntien ruokautunnin olevan konta tulossa, samassa hänen kirjanpitäjänsä astui sisään kädessään yksi noita pieniä painettuja planketteja joita käytetään tuntemattomien neuvon kysyjien ilmoittamiseen. Se oli täytetty kiireellisellä ja melkein lukemattomalla käsialalla. Hewitt otti kortin ja luki:

Vieraan nimi: F. Graham Dixon

Osoite: Chancery Lane

Asia: Yksityistä ja tärkeää

”Käske Dixonin astua sisään”, sanoi Martin Hewitt.

Mr. Dixon oli jokseenkin solakka mies noin viidenkymmenen vaiheilla, hyvin puettu vaikka ulkonäöltään hiukan huolimaton. Hänellä oli voimakkaat, syvissä rypyissä olevat kasvot ja hänen himmeissä silmissään oli semmoinen katse, joka on omituinen kaikille semmoisille henkilöille, jotka koko ikänsä ovat työskennelleet raskaita ajatustyön alalla. Hän istuutui vähän etukumaraan tuolille, jonka Hewitt hänelle osoitti ja puhuessaan teki hän vilkkaita ja luonnollisia liikkeitä.

"Olette mahdollisesti, mr. Hewitt — tiedän, että huhuja jo on kulussa — kuullut puhuttavan uudesta itseltään kulkevasta torpeedosta, jonka hallitus on aikeessa ostaa; se on n.s. Dixonin torpedo, minun oma keksintöni ja se on kaikin puolin — ei ainoastaan minun yksityisen vakuutukseni mukaan vaan myöskin hallituksen asettamien asiaintuntijain lausuntojen mukaan — tehokkain ja luotettavin kaikista tänän asti valmistuneista. Se kulkee vähintään neljä sataa metriä pitemmäile kuin mikään muu torpedo, kohtaa maalinsa järkähtämättömällä varmuudella (joka ennen on ollut saavuttamaton toivomus) ja sitä voi ladata kuinka paljon tahansa. Sillä on vielä toisiakin etevämmyyksiä — on nopeakulkuinen, helposti hoidettu j. n. e. — joista minun ei sen laveammasti tarvitse puhua. Kone on tulos monivuotisesta työstä ja monesta pettymyksestä ja se on voitu rakentaa ainoastaan tarkkojen perusohjeitten mukaan. Sen voi huomata huolellisesti tehdyistä piirustuksista, joista on ainoastaan neljä kappaletta otettu. En tarvinne mainita että kaikki vielä on syvin salaisuus. Voitte sentähden ajatella mielentilaani kun kerron, että yksi kappale piirustuksista on varastettu."

"Kodistanneko?"

"Konttooristani Chancery Lanen varrella tänään aamupäivällä. Nuo neljä kappaletta olivat jaetut seuraavasti: kaksi oli amiraalikunnalla joista toinen on paksulle paperille piirustettu seikkaperäispiirustus ja toinen oli jäljennös tästä, toiset kaksi olivat minun konttoorissani,

toinen on lyijykynäpiirros, värittämätön luonnoskuva — ymmärrättehän — toinen jäljennös amiraalikunnassa olevista. Tämä viimeksi mainittu kappale on kadonnut. Molemmat piirustukset olivat yhdessä laatikossa huoneessani. Ne olivat siellä tänä aamuna kello kymmenen, sen tiedän varmasti, sillä minä kävin siellä ja otin jotain samasta laatikosta heti kun tulin konttoorini tänä aamuna. Mutta kello kaksitoista ne olivat kadonneet.”

”Arvelen että epäilette jotakuta?”

”En, sitä en voi tehdä. Tämä on hyvin kummallista. Ei kukaan ole mennyt konttoorista (paitsi minä itse nyt kun tulin tänne) kello kymmenen jälkeen, eikä kukaan ole siellä käynytäkään. Ja kumminkin ovat piirustukset kadonneet!”

”Mutta oletteko hakeneet joka paikasta huoneistossa.”

”Tietysti. Kello oli kaksitoista kun ensin huomasin mitä oli tapahtunut. Sen jälkeen olen kaivanut ja hakenut joka huoneesta, minä ja apulaiseni. Jokainen laatikko on tyhjennetty, kaikki pulpetit ja pöydät on käännetty nurin, matot olemme ottaneet ylös, mutta piirustuksista vaan emme ole löytäneet jälkeäkään. Apulaiseni tahtoivat vielä kääntää nurin kaikki taskunsakin, vaikka en hetkeäkään ole epäillyt kumpaakaan heistä ja piirustuksien säilyttämiseen tarvittaisiinkin aikamoinen tasku vaikka ne olisivat käännettyt kuinka moneen kertaan.”

”Puhutte apulaisistanne, — heitä on kaksi huone-

maan — eikö kumpikaan heistä ole ollut poissa konttoorista?”

”Ei, he ovat molemmat siellä nytkin. Worsfoldin mielestä oli parasta, että ne eivät jättäisi konttooria ennenkuin jotain on ilmisaatu ja vaikka, kuten sanoin, en epäile heitä suostuin kumminkin tähän.”

”Arvelen että toivotte minun ottavan piirustuksien takaisinhankkimisen huolekseni?”

Insinööri nyökäytti päätään.

”Hyvä. Seuraan teitä konttooriinne. Ehkä kummin-kin ensin tahtoisitte kertoa minulle jotain apulaisistanne, jotain semmoista, jota ette heidän läsnäollessaan voi kertoa. Esim. mr. Worsfoldista?”

”Hän on pääpiirustajani, erinomainen ja hyvin lahjakas nuori mies ja olen ihan varma siitä että häntä ei voi epäillä. Hän on piirustanut minulle monta tärkeää piirustusta niinä kymmenenä vuotena, joina hän on palveluksessani ollut ja olen huomannut hänet täysin luotettavaksi. Luonnollisesti olisi kiusaus tässä tapauksessa voinut olla liian suuri. Mutta kumminkaan en voi häntä epäillä. Niin ja kuinka voisinkaan tässä tapauksessa epäillä ketään?”

”Entä toinen apulainen?”

”Hänen nimensä on Ritter. Hän on ainoastaan jäljentäjä, hän ei ole vielä tarpeeksi oppinut voidakseen olla piirustaja. Muuten hyvin kunnioitettava nuori mies ja on ollut palveluksessani kaksi vuotta. Hän ei ole tarpeeksi lahjakas tälle alalle, muuten hänen olisi pitänyt osoit-

taa suurempaa taitavuutta näin pitkän ajan kuluttua. mutta minulla ei ole vähintäkään syytä epäillä häntä. Ja niinkuin jo sanoin, en voi ketään erityisesti epäillä.”

”Hyvä on, lähtekäämme nyt Chancery Lanelle, matkalla voitte kertoa minulle enemmän.”

Hevonen odottaa tässä ulkopuolella. Mitäpä minulla olisi muuta kerrottavaa?”

”Minun käsitykseni mukaan on asema tämmöinen: piirustukset olivat konttoorissanne kun tulitte sinne tänä aamuna. Ei kukaan ole mennyt ulos, eikä kukaan ole tullut sisään, ja kumminkin ovat piirustukset kadonneet. Onko se niin?”

”Aivan niin. Kun sanon että ei kukaan ole käynyt siellä, en ollenkaan ota lukuun kirjeenkantajaa, joka toi pari kirjettä tänä aamuna, tarkoitan että ei kukaan ole ollut tiskin sisäpuolella ulkoisessa konttoorihuoneessa. Tiski on tavallinen tiski, jonka sisäreuna on varustettu pystyssäseisovalla puupuitteisella lasiliuskalla.”

”Kyllä ymmärrän. Mutta ettekö sanoneet, että piirustukset olivat yhdessä laatikossa teidän omassa huoneessanne, ei ulkoisessa konttoorihuoneessa jossa piirustajilla varmaan on paikkansa?”

”Aivan oikein. Huone on sisempi, tai oikeammin, se on toisen vieressä yhdensuuntaiseksi tämän kanssa ja huoneitten välillä on ovi, aivan niinkuin teidän omassa huoneistossanne, jonka vasta jätimme.”

”Mutta sitten sanoitte, että ette ole ollut poissa konttoorista ja kumminkin piirustukset katosivat, jonkun

Kun Sherlock Holmes menehtyi Reichenbachin putouksilla vuonna 1894 maansuru oli suuri. Lukijat ja kustantajat kaipasivat salapoliisia takaisin. Strandin ratkaisu oli julkaista Arthur Morrisonin Holmes-klooni Martin Hewittin seikkailuja.

Hewitt ehti käsitellä 25 tapausta ennen kuin 1903 paljastui, että Holmes oli lavastanut kuolemansa. Holmesin paluun myötä Hewitt siirtyi kirjallisuuden historiaan.

Hewitt tuli tuoreeltaan tutuksi suomalaisillekin. Tähän teokseen on koottu seitsemän 1800- ja 1900-lukujen taitteessa suomalaisissa sanomalehdissä ilmestynyttä tarinaa. Teoksen on koonnut ja saatesanoilla varustanut Reijo Valta.

ykl 84.2

